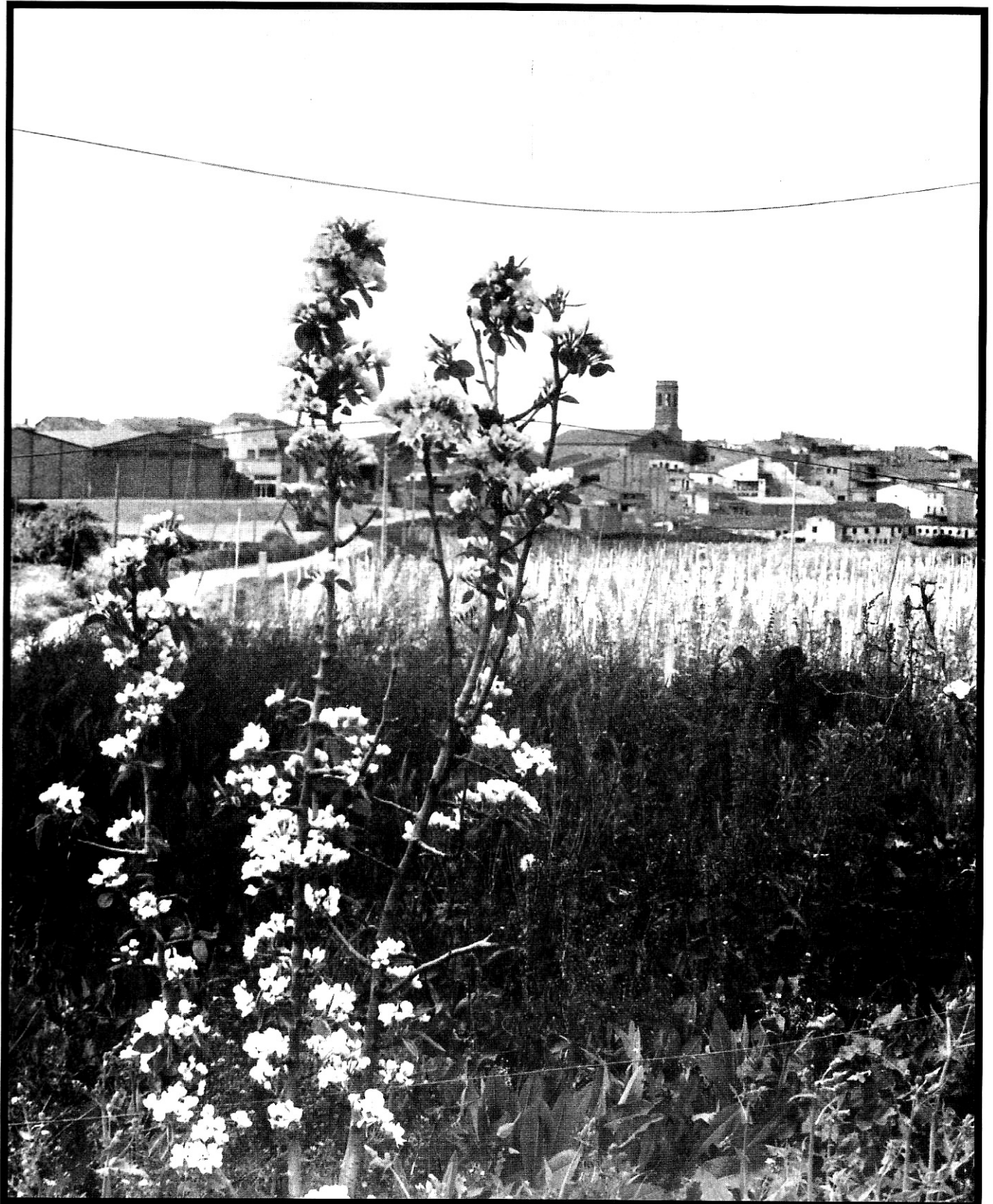

núm. 191

La Femosa

Revista d'opinió i informació local

ARTESA DE LLEIDA, març-abril de 2001

La Femosa

Març-abril
[191, 2001]

Edita l'Agrupació Cultural
La Femosa,
carrer dels Gallart, 7.-
25150. Artesa de Lleida.

*

Aquesta
publicació local
rep el suport de:

Generalitat de
Catalunya
(Dept. de Cultura).

Diputació de Lleida
(Institut d'Estudis Ilerdencs).

Ajuntament
d'Artesa de Lleida.

Els articles que apareixen a les
planes de **La Femosa**
reflecteixen únicament l'opinió
de llurs signants.

2a. època.
Dipòsit Legal:
L-264-1981.

PÒRTIC

«No crec res del que tu dius, però perquè puguis dir-ho, lluitaré fins a la mort», aquesta frase, de l'enciclopedista francès Voltaire, defineix molt bé quin ha de ser el tarannà d'un Demòcrata.

I bé a tomb, per l'enorme polèmica creada al nostre país, arran de les declaracions d'Heribert Barrera i de la Sra. Ferrusola, sobre la problemàtica i els perills que poden suposar per Catalunya, aquest imparable flux migratori, de gent d'altres ètnies, cultures, religions etc. Cal deixar ben clar doncs, que tothom pot, i ha d'expressar lliurement allò que pensa o creu sobre quelcom i en aquest cas sobre la immigració. I nosaltres podem o no, estar-hi d'acord, llavors hem de criticar-ho de la forma que creiem més adient.

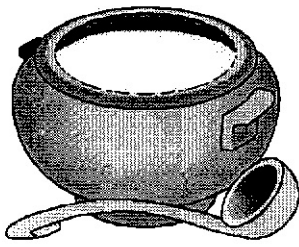
En un tema tan delicat i susceptible d'aixecar els més baixos instints i deixar anar la part de bèstia que tots tenim a dins, s'ha de tenir molta cura en dir segons què per part de gent, que per la seva importància, crea opinió i aquesta s'amplifica i es maximalitza. No es pot assenyalar des de d'alt, culpables de tots els mals que puguem patir com a poble, a la immigració, perquè els nazis o varen fer amb els jueus i va passar el que va passar, I dir-ho recolzant els arguments de l'austriac Haider, nazi confès, és, per part del Sr. Barrera una manera d'aliniar-se amb una colla d'ultranacionalistes, com Milosevic, Franco, Musolini, Hitler que confonen la Nació amb una carnisseria. I què dir també de la Sra. Ferrusola, que ha obligat el nostre President a enviar 5.000 cartes a tots els organismes-també a l'Ajuntament d'Artesa- per a dir, quelcom diferent a la seva ínclita esposa?

La immigració, és i serà un greu problema, que cal afrontar amb tranquil·litat i els ànims assossegats. No val a dir, que tenim l'exemple en la forta onada migratòria que vàrem tenir als anys 60 i 70 i que amb més o menys fortuna, hem anat integrant. Aquest cop serà molt diferent i sagnant. Per una banda aquesta immigració està dirigida i controlada per màfies poderoses que està fent i faran fortunes immenses tal i com u varen fer entre els segles XVI i XIX amb els tràfic d'esclaus, perquè molts dels nou vintius són només això, esclaus de les màfies que els exploten, que fan prostituir les dones- el 65% de les prostitutes del país són immigrants- que els fan servir de camells per a passar i vendre droga, que els exploten a preus irrisoris i sense contractes ni assegurança de cap tipus. Això ho practiquen per acció o per omissió, grans prohoms de la societat, fortunes emergents, que seran a la llarga els grans noms en els quals s'emmirallarà la nostra societat.

Diguem-ho clar, aquesta immigració interessa als grans poders econòmics, perquè tenen a disposició mà d'obra barata, que els permet multiplicar beneficis i que pressiona a la baixa els salaris i les condicions laborals de la gent del país, i aquesta veu en la gent que arriba uns competidors deslleials. Després hi ha la barreja, no sempre acceptada, de gent que hauran de conviure en un mateix barri, tal vegada en una mateixa escala i que per la diferència de costums provocarà friccions, que si sabem integrar com Deu mana no passarà res. Perquè la integració l'hem de conduir nosaltres, el poble. Els *polloso*s, aquells que es lucren amb la immigració, aquests viuran en els seus barris exclusius, vigilats per guàrdies de seguretat, faran vida en els seus clubs socials i no s'assabentaran de la missa la meitat, només quan la seva criada Filipina o Equatoriana els servirà el dinar a la taula, o li netejarà la merda dels calçotets o les calces.

Allò que preocupa tant el senyor Barrera-la desaparició de la identitat catalana- no és produir, perquè tenim una arma essencial i bàsica; l'ensenyament a les escoles en català. I fem , si us plau, tots plegats l'esforç de parlar a aquesta gent sempre en català.

La cuina d'abans

El pa i les sopes (II)

Qui no menja sopes, no les entén totes

SOPES DE TIMÓ:

Eren com les altres, però per a donar-los un altre gust, es posava una branqueta de timó dins l'aigua.

SOPES ESCALDADES AMB EL SUC DE LA VERDURA:

Com que als hiverns hom acostumava a menjar, després de les sopes, un plat de verdura (fesols sols, col sola o amb patates, o també bròquil), les sopes s'escaldaven amb el suc de la verdura, les quals adquirien un altre gust, gust que no a tothom agradava. *Sopes i cols, que dimoni vols.*

SOPES AMB ARENGADA:

Aquesta mena de sopes no eren tan populars com les altres, però hi havia gent que els agradava més. Es feien de la manera següent: quan ja es tenien les sopes fets, es coïa una arengada (de les de casc) al caliu i es posava sobre els sopes, es tirava l'aigua bullent per sobre, a fi i efecte que, el gust de l'arengada, s'escampés per tot el plat. Es menjaven pessigat l'arengada entre cullerada i cullerada.

SOPES BULLIDES AMB OU:

Aquestes sopes tenien una mica més de categoria que les altres, ja que, com veurem, necessitaven una mica més l'elaboració. Es posaven les sopes dins una olla amb aigua clara a bullir, quan bullien, amb un batedor, es trinxaven una mica. A part es batia un ou (o més d'un, segons la quantitat de sopes), quan aquest estava ben batut, es tirava dins de l'olla de les sopes, poc a poc, sense parar de remenar amb força amb el batedor. Un cop l'ou cuit, ja es podia treure l'olla del foc.

Encara que les sopes bullides es menjaven calentes, era un plat d'estiu, normalment era el primer plat del sopar dels segadors, als temps de la sega, i l'esmorzar dels batedors a l'era. Les mestresses, després de cuinar-les a casa, les portaven dins de l'olla mateix o en grans topins fins a les eres.

SOPES D'ALL:

Les sopes d'all, pel que he pogut comprovar, no eren gaire populars al nostre poble. Si bé he recollit unes quantes receptes, totes les persones que me les han donades, m'han dit també que, de petits a casa seva, mai no n'havien menjat.

Una manera de fer-les, és trinxar un o més alls dins del plat de les sopes i escaldar-les després. Una altra manera, és fregir primer els alls i després tirar aquests amb l'oli sobre les sopes abans d'escaldar-les. També hi ha qui les fa amb llesquestes de pa torrat a les quals hi esfrega all i, llavors les escalda. També hi ha qui posa els alls a bullir dins l'aigua d'escaldar les sopes. Hi ha gent, però, que fa sopes bullides amb ou, dins les quals hi posen alls.

SOPES DE BROU:

Aquesta mena de sopes només es feien en el temps de matar el porc. Eren com les altres, però aquestes s'escaldaven amb el suc (brou) de la caldera on s'havia cuit les parts del tossino destinades als embotits (cap, panxa i budells sobriers i trossos de cansalada prima), així com els embotits (botifarres negres i blanques). La part d'aquest brou que, en refredar-se, formava una espessa capa greixosa sobre la caldera, es reservava per fer sabó, la resta s'aprofitava per fer sopes o es llençava.

SOPES AMB BROSSES:

Aquestes ja eren, gairebé, sopes de festa major. Encara que en alguna casa les podien fer per la festa major o en altres festes assenyalades, normalment es feien el dia de la matança del porc. La seva elaboració era semblant al de les sopes bullides amb ou, però aquí, en lloc d'ou, s'hi posava carn trinxada. Els tallets petits de la carn trinxada, eren les «brosses».

Quan es matava el tossino, per regla general, abans de fer els embotits, es trinxava tota la carn, la qual es guardava en gibrells fins a l'hora d'embotir-la, prèviament ben amanida amb sal i pebre negre. Es començava sempre a embotir les botifarres negres, que així que es feien s'anaven posant a la caldera a coure, tot seguit s'embotien les blanques i, finalment les llonganisses i els xoriços. Quan ja no hi havia carn al gibrell, es netejava la màquina d'embotir i tota la carn trinxada que encara quedava dins la màquina, es guardava per fer les sopes de broses. Aquesta carn es fregia i un cop ben cuita, es tirava dins l'olla amb les sopes, i es remenava bé. Era el primer plat del sopar d'aquell dia.

Adolf Costafreda

-----Continuarà-----

ÍNDEX

Consell de redacció:

Felip Domènech i Costafreda
Josep Gallart i Fernández
Francesc Gallart i Fernández
Lluís Gil i Fontanet
Ricard Pons i Pico
Maria Serra i Domènech
Ramon Serra
Eulàlia Solà i Miró

Col·laboradors:

Cèlia Argilès
Alba Bosch
Miquel Carrera i Castellví
Joan Cassola
Pau Costa
Adolf Costafreda i Castillo
Neus Falcó Manonelles
Felip Gallart i Fernández
Pau Gallart
Jordi Mir i Porta
Miquel Àngel Navarro i Solé
Jordi Niubó i Nosas
Imma Olomí i Ané
Judit Rebull
Maria Rodriguez
Carme Sirvent i Garcia
Alternativa Ecologista d'Artesa

Fotògraf:

Ramon Serra Batlle

Tirada: 500 exemplars

PORTADA:
És primavera a
Artesa?

Pòrtic	3
La cuina d'abans	
<i>Per A. Costafreda</i>	4
Actualitat Artesenca	
<i>Per Cèlia Argilès</i>	6
Tete Productions	
<i>Per Maria Serra</i>	8
No és fàcil ésser immigrant	
<i>Per Irene Mayoral</i>	9
Les vaques boges, tragicomèdia?	
<i>Per Alternativa Ecologista d'Artesa</i>	10
Converses de La Femosa...	
<i>Per Felip Domènech</i>	11
Pregària	
<i>Per Eulàlia Solà i Miró</i>	15
Mots encreuats	
<i>Per M.A. Navarro</i>	16
Des de l'escola	
<i>Per Alumnes de 6è</i>	17
L'Institut Parla	
<i>Per P. Costa, P. Gallart, J. Mir,</i>	18
La Sònia i l'institut	
<i>Per Alba Bosch i Judit Rebull</i>	19
La salut de cada dia	
<i>Per Carme Sirvent</i>	20
Poema	
<i>Per Joan Cassola</i>	22
Amb poques paraules	
<i>Per Felip Gallart</i>	23
Tot esperant una resposta...	
<i>Per Fanny</i>	24
Sol·liloquis al Campanar	
<i>Per Miquel Carrera</i>	24
Les velles fotos d'Artesa	
<i>Per Josep Gallart i Fernández</i>	25
Homeopatia, per què?	
<i>Per Maria Rodriguez</i>	29

Actualitat ARTESANA

FESTA DE LA CANDELERA (3 de febrer)

El Casal d'Avis, organitza des de fa ja uns anys un sopar de germanor per a tots els socis i sòcies el dia de la candelera, que enguany es va fer el dia 3 de febrer. Un centenar de participants van gaudir d'una vetllada divertida i entretinguda. El sopar va ser preparat i servit pels mateixos membres de la Junta del Casal d'avis amb la col·laboració d'alguns dels seus socis i sòcies.

Les puntaires al carrer Europa

FESTA DE SANTA ÀGATA (3 de febrer)

Si al Casal d'Avis hi havia festa grossa, a la Llar del Poble, aquesta era sonada. L'associació de Dones d'Artesa de Lleida va organitzar el sopar que en homenatge a la seva patrona, Sant aÀgata, celebra cada any.

El sopar va ser servit pel Bar de la Llar del Poble, i a la festa hi van assistir una setantena de senyores de totes les edats.

Acabat el sopar la festa va continuar amb un sexy boy, i va acabar amb música i ball fins ben tard.

L'endemà, diumenge, hi va haver un sarau llarg de ball per a tothom, amb jocs, premis, i sortejos.

El dilluns, que era el dia de la patrona, es va celebrar la Santa Missa, i hi va haver coca i xocolata per a totes les senyores.

IL·LUMINACIÓ DE LA CARRETERA

A mitjans de febrer es van encendre els fanals que il·luminen la carretera. Amb aquesta il·luminació tot el tram de carretera que discórrer per dins del municipi ha quedat degudament il·luminat. Aquesta il·luminació permet que els fanals situat a peu de vorera de moment no cremin, ja que la llum dels fanals de la carretera és suficient per tot l'ample del carrer.

Manca ara però per deixar acabada tota l'obra, la pavimentació de les voreres que ja s'ha iniciat.

DISCO MÒBIL A ARTESA (9-10 i 11 de març)

Durant el cap de setmana del 9 a l'11 de març va tenir lloc la presentació, a la Sala de la Llar del Poble, de la disco mòbil TETE PRODUCTIONS.

El Josep M. Drudis Loncà, de cal Teterete, és el propietari d'aquesta disco mòbil, i durant aquests dies va realitzar diverses demostracions. Així el divendres van ser invitades les autoritats dels ajuntaments dels pobles veïns i totes les associacions d'Artesa, als que a més va obsequiar amb un aperitiu.

El dissabte era el torn de la gent jove, i es va fer una festa nocturna per tot el jovent. Diumenge tocava el torn a la resta de gent del municipi, que de manera gratuïta van poder ballar al so de la disco mòbil, i van poder apreciar en que consistia la mateixa.

II TROBADA DE PUNTAIRES D'ARTESA DE LLEIDA, (18 de març)

Per segon any consecutiu s'han tornat a reunir al carrer Europa més de quatre-centes puntaires vingudes de les contrades lleidatanes i inclús de la Franja de Ponent.

La coral en plena cantada de caramelles

Les puntaires després d'esmorzar ens van oferir mostres de la seva tècnica artística de com moure els boixets per tal de confeccionar magnífiques puntes.

CANTADA DE CARAMELLES (15 de maig).

La Coral La Primavera Artesenca un any més ha sortit el Diumenge de Pasqua a recórrer els carrers d'Artesa tot cantant les alegres caramelles, la resposta de la gent ha estat molt cordial tot oferint als cantai-

res unes pastes i fent córrer el porró de mistela.

SANT JORDI (22 d'abril)

La Femosa, un any més, va instal·lar, el diumenge dia 22 d'abril, la parada de venda de llibres en català i de roses.

A la parada s'hi podia trobar llibres per a tots els gustos i edats, des de temes clàssics fins a les darreres publicacions.

Enguany a la Plaça Major, també els nens i nenes del MIJAC, aprofitant aquesta diada, van instal·lar dues parades més. Una era de venda de divertits punts de llibres, fets per ells mateixos, i l'altra era de joguines i altres articles de segona mà, que havien recollit a diferents cases. La finalitat era obtenir uns quants diners per sí mateixos per invertir-los en alguna finalitat vinculada amb aquesta associació que setmanalment, cada dissabte, realitza una funció d'esplai per a nens i nenes.

Cèlia Argilés

Paradetes per Sant Jordi

TETE PRODUCTIONS!!

Els propassats dies 9-10-11 del mes de març, a Artesa va haver-hi una gran estrena: la discoteca mòbil del Josep Mª Drudis Loncà.

Aquesta disco-mòbil consta d'un tauler de comandament de só digital, amb una potencia de só de 3.000 watt i una potencia de llum de 30.000 watt. La música que punxent, ell mateix i els dos disc jockeys, Dani i Roger, tota és amb C.D. originals. També compta amb un important equip tècnic de muntatge.

El Josep M^a va voler celebrar aquesta estrena amb tots els seus veïns i va muntar tres festes ben diferents:

- La primera, divendres, la de caire més institucional i de promoció, va convidar als representants de l'Ajuntament, als membres de totes les juntes de les associacions del nostre poble, així com a tots els Ajuntaments i entitats de les rodalies. En aquesta presentació va fer un popuri de tots els diferents tipus de música que pot arribar a emetre aquest fabulós equip.

- La segona, el dissabte, va estar dedicada al jovent de les nostres contrades, amb tot un se-

guit de "música màquina", que tant els agrada.

-L'última, el diumenge, va voler convidar a la resta del poble, emetent un tipus de música més balladora per a ells.

Vists tot això podem dir que aquesta discoteca mòbil s'adapta al tipus de gent que en aquells moments estan en la pista i els fa gaudir d'una estona molt agradable.

Sols vull desitjar-li que tingui molta sort en la seva l'empresa que tot just comença i que el nom del nostre poble sigui conegut arreu de les contrades catalanes i si pot ser també per les veïnes.

MOLTA SORT TETE !

Maria Serra

NO és FÀCIL éSSER ImMIGRANT

M'he decidit a escriure sobre aquest tema perquè hem preocupa especialment, penso que és un problema que ens ha caigut a sobre i que no té una solució fàcil, més aviat jo diria que no té solució.

Se m'acut posar-me a la pell d'una persona que arriba a un país estranger, moltes vegades sense conèixer l'idioma, buscant una oportunitat per millorar l'estatus que tenia al seu país o bé fugint d'alguna cosa; potser havent pagat tots els diners a una màfia per poder arribar, potser amb una família que espera diners al país d'origen.

Aquesta història amb més o menys variants l'hem llegit o sentit en els mitjans de comunicació, o bé ens l'ha explicat algú que ha fet cap a prop de casa nostra.

L'altre costat de la història és aquest que necessita una persona per treballar i ensopega amb algú que és il.legal, com molts dels immigrants que en aquest moment es troben per les nostres contrades sense feina. A algú ja li va bé contractar aquestes persones perquè no els cal pagar la seguretat social, les pot explotar i potser les pagarà menys del que marca el conveni. Però també hi ha qui no està disposat a cometre cap irregularitat i no pot contractar la persona que necessita i que de ben segur li aniria bé. Sentint-se culpable perquè l'immigrant també necessita feina i li costa sobreviure en aquestes condicions precàries.

La legalització en aquest moment és un camí sense sortida, hi ha una llei que no proposa cap solució per aquestes persones en un termini relativament curt de temps. En canvi es considera una bona solució la del contracte en origen, però no es proposa res per les persones que ja són aquí i legalment ningú les pot contractar per treballar.

Un altre problema és les actituds dels ciutadans enfront de la convivència amb aquestes persones novingudes: d'entrada hi ha un cert rebuig,

especialment si són negres o moros.

Jo m'he trobat en aquesta situació i he adoptat una actitud que em sembla raonada i és que d'entrada tots som iguals, éssers humans que ens ha tocat viure en condicions socials, culturals i educatives molt diferents, i això és el que ens separa. De totes maneres si hi entres en contacte t'hi pots entendre tant o més bé que amb qualsevol persona que has tingut al teu costat molt de temps. Cal tenir una bona dosi de comprensió per entendre com actuen o com pensen: hem de considerar que la nostra escala de

valors és diferent. D'entrada no hem de malpensar, sinó ben bé al contrari, intentar comprendre i orientar; que no vol dir imposar. En una societat utòpica nomenaria un tutor per cada un que arriba i així aniria entenent en quin lloc s'ha posat i evitaria el que es concentrassin en guetos, sense relacionar-se massa amb la gent.

La convivència moltes vegades quasi exclusiva amb els seus iguals fa que gairebé no es relacionin amb ningú que no sigui de la seva «tribu» d'origen, dificultant la integració; entenc integració com respecte per les normes socials, culturals i valors

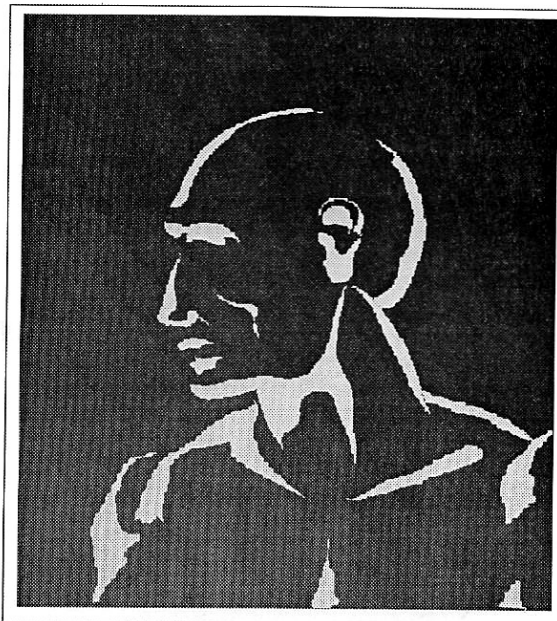
de la societat que els acull que en aquest cas seria la catalana de Lleida, o Barcelona o Artesa... amb totes les seves connotacions.

Moltes vegades es salten les normes perquè ni saben que existeixen, perquè ningú mai les els ha dit i les seves són molt diferents, i, ni s'ho plantegen.

Es molt clar, que són aquí perquè els necessitem, hi ha feines que poca gent vol fer o bé no hi ha ningú per fer-les, tothom està ocupat.

Em preocupa l'educació dels que vénen per a saber i poder adaptar-se i dels que ja són aquí per acollir-los (no hem d'oblidar que el nostre poble ha estat moltes vegades acollit). Ens convé una bona dosi de bona voluntat i també una solució política assenyada.

Irene Mayoral

LES VAQUES BOGES, *Tragicomèdia?*

Segons l'informe Philips sobre el tema de les vaques boges encarregat pel govern britànic (amb investigacions que han costat 8.000 milions de pessetes) sabem que:

L'encefalopatia espongiforme bovina (EEB) és una malaltia nova nascuda d'una mutació produïda al cervell d'una vaca situada aproximadament al sud-est d'Anglaterra als anys 70. Altres experts consideren que l'alteració genètica fou produïda per la ingesta de farines fetes amb carn d'animals. Aquesta mutació va transformar una proteïna cerebral normal en un príó infecciós que s'hauria propagat a través de les farines fetes amb animals infectats que no es prohibiren fins al 1996. Això vol dir que la gent (al menys a Anglaterra), ha estat consumint carn infectada com a mínim durant vint anys. Els investigadors afirmen que el príó infecciós és pràcticament indestructible per això el fet d'eivar la temperatura de cocció de les restes d'animals no va servir de res.

El problema, amb arrel al Regne Unit, s'ha estès arreu d'Europa. El govern ens volen fer entendre que tot està controlat i que no passa res. Més val que sigui així, però per si de cas molts consumidors han deixat de comprar carn de vedella, i segurament que fan ben fet. I fan ben fet, sobretot, perquè aquesta *moguda* social és la manera més directa perquè els polítics i responsables de la salut pública hi esmercin els recursos i el temps necessaris per tal d'aturar el que podria arribar a ser una veritable endèmia.

El fet és que aquest afer ha posat en entredit moltes actituds tan socials com individuals que gaudien fins fa poc d'una solemne impunitat. Així doncs:

1- els bòvits -rumiants i herbívors- eren alimentats amb farines fetes amb cereals i també amb restes de carns d'altres animals. No és antinatural aquesta alimentació?

2- És cert que les proteïnes, junt amb els glúcids, lípids i vitamines entre altres elements són imprescindibles en la nostra alimentació, però en els darrers quaranta anys, el consum de carn ha augmentat considerablement dins del lema carn barata al preu que sigui, deixant de banda aliments importantíssims com els llegums, les verdures, les fruites i els cereals. Podem dir que la nostra dieta és millor perquè consumim més carn?

3- "Als EEUU el 70% del cereal produït es destina a alimentar el bestiar. Aquestes proteïnes serien suficients per a pal·liar la fam al món" (1)

4- A l'estat Espanyol cada any es produeix un milió de tones de deixalles càrniques, 400.000 tones es converteixen en pinso, la resta s'incineren (la qual cosa produeix dioxines a l'atmosfera) si s'enterren creen focus d'infeccions.(2).

5- Compensar els ramaders anglesos i sacrificar 4'5 milions de vaques sospitoses d'estar infectades pel príó de la malaltia, va suposar, per al govern anglès, un bilió de pessetes» (3). Si la infecció es va estenent arreu què pot suposar per a la salut pública i l'economia dels diferents països?

6- Finalment cal preguntar-nos, la qualitat de vida cal basar-la en la quantitat sense tenir en compte ni els mitjans, ni la qualitat real dels productes, ni la salut dels consumidors, ni el cost ecològic? Estem actuant correctament? On queda el desenvolupament sostenible?, On queda l'equilibri?

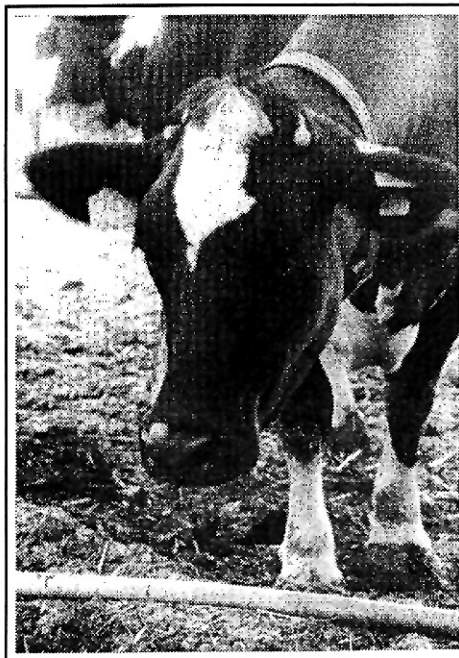
D'alternatives n'hi ha si hom les busca i hi posa imaginació. Com a exemple podem considerar la reacció dels grangers de pollastres de les nostres comarques, arrel de l'alerta, als mitjans de comunicació, sobre el problema de les dioxines (producte cancerigen) a la carn dels pollastres belgues. Van decidir crear una denominació d'origen de qualitat per tal de fer front a la baixada del consum

del pollastre i van crear la denominació *pollastres de l'era*. No són com els de corral, però estan alimentats només amb cereals i productes naturals, no els donen farines d'animals i els cereals no són transgènics, al menys aquesta és la informació que en tenim. De vedella també hi ha la denominació *Brunet* que reuneix unes característiques similars. De fruites i verdures n'hi ha de biològiques fetes sense productes nocius per la planta, el sòl ni pels consumidors, és a dir com es feien abans, però amb la informació d'ara, el que passa és que els preus són prohibitius

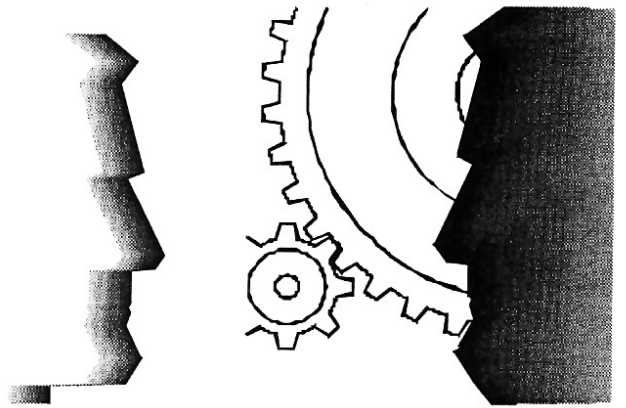
Si us plau per força sembla que haurem de fer les coses d'una altra manera. Cada vegada hi ha més consciència social sobre aquesta problemàtica que està afectant no solament la salut dels animals i de l'entorn sinó també dels mateixos ciutadans que es malficien de les paraules conciliadors dels nostres polítics. Massa vegades ens han demostrat que això de *tot va bé i aquí no passa res* era mentida.

Alternativa Ecologista d'Artesa

(1), (2),(3) Revista Integral nº253 gener del 2001 Pàgs 28 i 29.

Converses de La Femosa ...

Tomàs Gil i Membrado

És molt important a la vida tenir curiositat per aprendre...

Sempre, sempre contínuament, les coses no vénen soles. En diuen Gregorià, perquè el papa Gregori va dir que aquesta música és la que anava a missa, encara que aquest sistema ja el coneixien els grecs amb la música dòrica. Al cap de tres dies em va cridar el director, i em va dir *muy bien maestro, me ha hecho quedar excelentemente, he mirado también su expediente y usted tendría que estar en libertad. Y por qué no lo está?* Li vaig dir que la Junta Política del meu poble em deneguen la llibertat. Vaig saber allí, fins el nom del que em va acusar, que per cert va fer firmar a un jornalero seu.

Es molt miserable això de no ser valent per a donar la cara.

Misèria puta!. I era músic també, de la banda del poble, bé històries...em va preguntar el nom de l'alcalde del poble i del Cap de Falange, que junt amb l'informe de la Guardia Civil, era la terna que es necessitava, per aprovar un expedient. I com que el nom dels dos primers era la mateixa persona, em va dir *ya lo tenemos* i jo li vaig dir *qué es lo que tenemos?* i em va dir, que si els informes són dolents, al ser de la mateixa persona, el vetarien ells, llavors fan d'àrbitre els del capellà, *i del cura ya me encargo yo de que sean buenisimos* - va dir-. Primer van venir els de la Guardia Civil, dient que no s'oposaven la meua llibertat, només posaven com a condició que havia d'anar desterrat. Però van passar el dies i

l'Ajuntament d'Horta no contestava. I al tercer ofici, el Director de la presó els va tractar d'ineptes i *vergüenza tendría que sentir el movimiento de aceptar personas como ustedes en sus filas. I si no me contestan a vuelta de Correo les denunciaré a Madrid*. Llavors van venir els informes favorables i al cap d'un més vaig quedar en llibertat i vaig anar al poble.

I quant vàreu anar al poble, com va anar?

Tot va anar bé, llevat d'un petit interrogatori amb el cap de la Guardia Civil. Llavors vaig establir-me de sastre, em vaig casar i vaig ser el Director de la Banda. Vam fer una Orquestra per a fer balls. Vaig escriure rumbes, mambos, cha-cha-chas, boleros en vaig fer dues-centes ó dues-centes cinquanta, això va durar fins al 56. Un dia de Tarragona va venir una ordre que tots els músics per a tocar, havien de tenir un carnet professional. Jo tenia un conjunt que es deia *Esmeralda* amb set o vuit músics, que tocàvem pels pobles de

Tocant el fisPer què nocorn a la Cobla

Tarragona, Saragossa, Navarra....Hi havia carnets de tres categories i els del conjunt vàrem treure els carnets. Però als de la Banda, no els vaig poder convèncer, tot i que jo els deia, que si no se'ls treien, hauria de deixar la direcció. I vaig deixar la direcció, llavors em van venir tots els problemes i maldecaps, em van fer bastant la vida impossible, ja saps el que passa als pobles. Inclús van anar a remenar a veu-

re com estava la meua llibertat. Llavors ja no vaig poder més, i aprofitant l'onada migratòria que hi havia llavors a Catalunya-pensa que d'Horta van marxar més de mil persones- la sastreria també anava a menys, i va venir la gelada dels olivers del 56. Això junt a l'empenya que ens va donar un oncle de la dona que estava a

Barcelona. Ens va trobar un pis de lloguer, completament nou, per només 350 ptes al més, amb una entrada de 10.000 ptes, que ens van ser descomptades a raó de 25 ptes al mes. Llavors allà en lloc de sastre feia de pecer, feia només americanes, era un sastre pecer. Però vaig entrar a les orquestres, a *La Gran Maxim*, a la *Palermo* a la *Bianca*, que eren formacions de 17 o 18 músics, i allí em vaig refer com a músic, composava contínuament peces de ball per aquestes formacions....

Quan dirigia la cobla Terrassa

Amb aquestes Orquestres, quins instruments tocàveu?

El violí i el trombó de vares.

I cantar, que de jove en sabíeu tant, també o fèieu?

No, no. Em vaig desfer la veu en les corals. Pensa que havia de cantar a pura veu, tant agut com greu i és clar... Però l'afinació, aquella intuïció que tenia, cada dia creixia més. Llavors composava el que estava de moda, vaig fer unes 250 peces, cada setmana en sortien algunes. Finalment em van venir a buscar de la *Cobla Barcelona*....

I per què el vénen a buscar de la Cobla Barcelona? perquè vostè relació amb el món de la Sardana no n'havíeu tingut cap...

Bé, un músic que tocava el fiscorn segon amb ells tenia un conjunt i quan no podia compaginar ambdues feines em venia a buscar perquè el suplís.

Vostè que ve del país de la Jota, això de la Sardana...

La Sardana res de res. Llavors l'any 63, tenia jo 48 anys, al entrar a la Cobla Barcelona, se'm va despertar la dèria de la sardana. És la cosa més magnífica que m'ha passat a excepció de casar-me i tenir fills. En la sardana vaig veure un horitzó tan ample, positiu i llarg, que m'hi vaig dedicar de ple i vaig deixar les orquestres. Llavors de fet ja anaven de baixa en detriment dels conjunts de Rock. Sempre dic, que a mesura que s'anava imposant la guitarra, em tren-

caven la meua, a mesura que anava creixent la *melena* dels músics, jo m'anava quedant calb.

I en canvi al món de la Sardana li devia passar l'efecte contrari, llavors era un Boom.

L'any 63, molta gent que no es podia manifestar com a catalanista enlloc, venien a les ballades i allí semblava que respiraven catalanitat....

I llibertat...

Sí, exacte. Llavors vaig conèixer Jordi Pujol, era un sardanista, que sempre venia a ballar i era una persona mítica perquè havia estat a la presó per haver posat una senyera al Palau de la Música. Tenia una aurèola d'heroi. Ara fa poc hi vaig tornar a parlar, quan em van donar la medalla al mèrit musical, el vaig trobar amb el mateix caràcter.

Vaig començar a escriure sardanes i alguna obreta de caràcter simfònic. El director de la cobla al veure les meves possibilitats, va compartir els seus coneixements amb mi. Vaig conèixer molts músics i bé de llavors ençà, tinc registrades 700 sardanes, 33 obres de caràcter simfònic i encara no paro de burxar. Ha esdevingut el meu món, que m'estima de debò, m'han fet molts homenatges per aquí i per allà. També tinc dedicada una sardana a l'Agrupació cultural *La Femosa*, i un altra al poble d'Artesa de Lleida, que em diuen que s'ha extraviat...

Me la torna a donar, amb la següent dedicatòria: a Artesa de Lleida, Poble pla i ple de gent generosa que totalment m'ha captivat. Amb complaença.

Amb Martirià Font, Max Havart i Manel S. Puigferrer entre d'altres

Torneu-la a deixar a l'Ajuntament. Ara me l'ha demanada en Sebastià Gràcia i segurament la gravaran en cómpac.

Hi ha qui serva la teoria a manca d'una més real, que la Sardana està inspirada en la dansa fal·lica de les pintures rupestres de les coves del Cogul. O bé que s'inspira en l'astronomia, el gir dels astres i de les hores, identificant els curts amb la nit i els llargs, més animats amb el període solar, ja que la

Homenatge a la Paeria de Lleida

sardana predecessora de l'actual tirava vuit passos curts i setze de llargs. La primera vegada que apareix el nom de Sardana és al segle setze, aplicat, però, a qualsevol tipus de ball rodó. Es PEP VENTURA l'innovador que des del 1837, introduint la tenora a la Cobla, li ha donat les característiques que té avui. Què en pensa d'això?

Al segle XVI hi havia la sardana curta, però li deien sardana, perquè venia de la Cerdanya. La història de la música catalana ve dels Pirineus. Han estat un bressol de música. També els Pirineus aragonesos i Bascos. Tenim una analogia amb les cançons basques que són matemàtiques, iguals, cançons populars, uns ritmes... saps que a la Sardana tenim aquell treset que fa , pam pam pam!, pam pam pam!, això és completament pirinenc. Es igual com es ballaven uns balls a la Val d'Aran. Al principi la sardana curta, era com un ballet, com un contrapàs, com el ball dels mocadors, com el ball dels anglesos, com el dels mariners... I es tocava amb una cobla de tres quartans, tres músics que tocaven 4 instruments, el tambori, el flabiol, el sac de gemecs i la tarota. I es va anar desenvolupant amb Pep Ventura i Anselm clavé. Pep Ventura la va eixamplar, perquè només amb setze compassos no es podien expressar els sentiments. I això era fonamental, perquè estaven en l'època del Romanticisme. La resta que si la sardana ve de dos mil anys, perquè van trobar un plat a Grècia, que hi havia dibuixat un ball rodó... Això...la gent sempre s'ha agafat de les mans per a ballar. Però

la forma de comptar i repartir-ho, sí que és ben nostre. I és això el que ha dut l'èxit la Sardana. Perquè si fos estàtica, no tindria la gràcia que té, seria com un rock o bé *El submarino amarillo*, que també tenen èxit, però ningú hi posa els set sentits per a ballar-ho. Tots ho ballen a la seva manera.

Hi ha una mètrica exacta per als curts i per als llargs, què s'ha de seguir?

De cap manera. Una Sardana d'en Pau Casals que és diu Sant Martí del Canigó, de llargs té 150 i

pico de compassos i Morera en té una que té més curts que llargs.. Però es balla seguint el repartiment de Miquel Pardas, que és el que s'ha anat imposant. Un milionari l'Espar Ticó, vol gastar-se diners fent una Sardana en què no es calgui comptar i repartir, fer-la internacional, però això porta uns perills terribles, perquè deixaria de tenir aquell toc científic. Però així i tot, la Sardana no es pot quedar endarrera, ha d'evolucionar, no té perquè ser sempre igual. El món evoluciona en idees i propostes, que la sardana també ha d'acceptar. En la seva música ja l'accepta, encara que molts dansaires no ho veuen amb bons ulls...

El record sempre present d'Horta

El tossal i convent de Sant Salvador d'Horta

Com la Sardanova?

Bé la Sardanova, va ser una experiència d'en Santi Arisa. Molt amic meu. Jo li vaig dir això no funcionarà, perquè el món Sardanista és minso i no es gasta una pela per a res. I si per a tocar la Sardanova, hem de posar-hi més equips tècnics, més músics, això encareix les ballades, els sardanistes no es rascaran la butxaca. I així va ser.

Però potser es va fer per atreure més al jovent cap a la Sardana?

Sí però, sempre patim d'aquesta cosa, que no hi ha jovent. Es que el jovent no hi ha d'estar a la Sardana, ha d'estar en els llocs que les seves ànsies reclamen. El jovent és revolucionari, sobretot dels dotze als trenta anys. Sempre protesta de totes les coses. El seny sols el posa quan es casa i té un fill petit. Llavors és el temps de la Sardana.

Fora desitjable que a les escoles, tinguessin monitors per ensenyar a la canalla a aprendre a ballar sardanes?. I si no pugués ser per problemes monetaris, no es podria aprofitar l'experiència i voluntat del sardanistes veterans dels pobles?

Es clar que sí. Si se sap ballar Sardanes, més

tard o mes d'hora en ballaran. Si no en saben no en ballaran mai. Per què la Sardana esdevingui eterna és indispensable que la gent jove la conegui. A Lleida i Girona, en alguns col·legis es paguen monitors. També hi ha gent sardanista que se sacrifica ensenyant-la a ballar. El qui és sardanista de debò fa per la Sardana coses que per la seva salut no faria.

Quines són al seu criteri les Sardanes més aconseguides, seves o d'altres autors i que perduraran en el temps? Nosaltres a la coral assagem ara *La flama de la sardana* què és per a mi una obra colosal, que supera en molt la versió coral a la musical.

La vaig fer en 24 hores, inspirat en una lletra que va fer per a mi en Pere Elies, escriptor i poeta de Barcelona. I quan et donen una lletra tan ben feta com aquesta, amb un ritme ja donat, acabar de llegir-la i posar-li música va ser tot un. I té encara tant èxit, tant, que de vegades penso, que si he fet 700 peces 669 em sobren. A França aquesta Sardana és una bogeria, ara inclús hi han cobles que a mitja cançó paren de tocar i la canten i tot el públic amb ells. És emocionant. Joestic enamorat d'altres sardanes meves, com una dedicada a la meua esposa *El que volia dir la Rosa* perquè vaig retratar aquells sentiments de quan ella es moria i no podia parlar perquè estava en coma. Després *Cala Romana*. Heu de pensar que entre aquestes 700 sardanes escrites tinc 83 sardanes premiades i que encara no s'han tocat perquè estan fetes i pensades per a un jurat i clar són molt tècniques i de qualitat musical. He arribat a la conclusió que com més tecnicismes fas anar, menys comunicativa és. La sardana per a no enterrar-la i elevar-la, no s'ha de quedar estancada, li hem de donar ales per a volar a mida que puguen totes les coses de la humanitat. I aquells sardanistes que no admeten cap evolució no li fan cap favor. Han de ser més oberts, perquè solament els cors oberts proclamaran la veritat de la nostra forma d'ésser. Una altra sardana meua que la toca la Cobla Montgrins i es diu *Un bes xic*, que també es un escàndol d'èxit allà on la toquen. És curta com el bes del títol, que té 59 de llargs i 24 de curts.

D'altres compositors, Sardanes com *La Sardana de les Monges*, *La Pepa maca*, *L'enamorada*, *La Santa Espina* etc. perduraran en el temps?

Sempre estaran en el record i a aquestes hi podem afegir *La Flama de la Sardana*. Tant és així que ara, fa un parell d'anys, quan van fer a TV3 el ranking de les Sardanes que més agradaven va quedar la tercera, i això em fa estar satisfet.

continuarà...

Felip Domènech Costafreda

Pregària (per al Jaume 6-IV-01)

La presència amable, discreta;
Les paraules justes,
El somriure dolç.

Cada porus, bonhomia
Esperant, pacienció,
Si no avui, un altre dia,
Un canvi que no fou.

Es conglaça l'anhel
Dins d'un pou insondable,
fet del tot pel res.
I tu...callaves.

**Ajuda'ns Senyor,
A vestir amb paraules els silencis.
A expressar des del cor, el desig,
I a allargar la mà,
Coratjosament,
Per demanar l'esperança.**

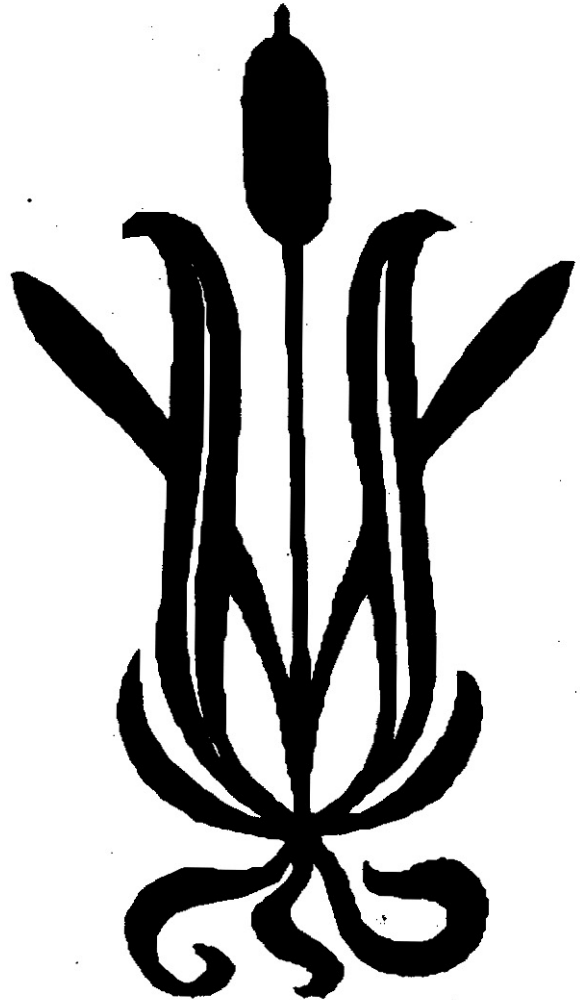
No estalviïs el plor,
Ni les paraules gruixudes, si cal.
Crida, gemega o canta, però viu!

No deixis
Que la vida
Se t'escoli
Per les bursades
Del neguit.

**Cap més dia foradat...
Pel trepig del dol.**

T'enyorarem.
Només ara sabem
-Amb tu-
Què vam perdre.

Imaginarem,
Tot allò que
-Calladament-
mai no vas dir.

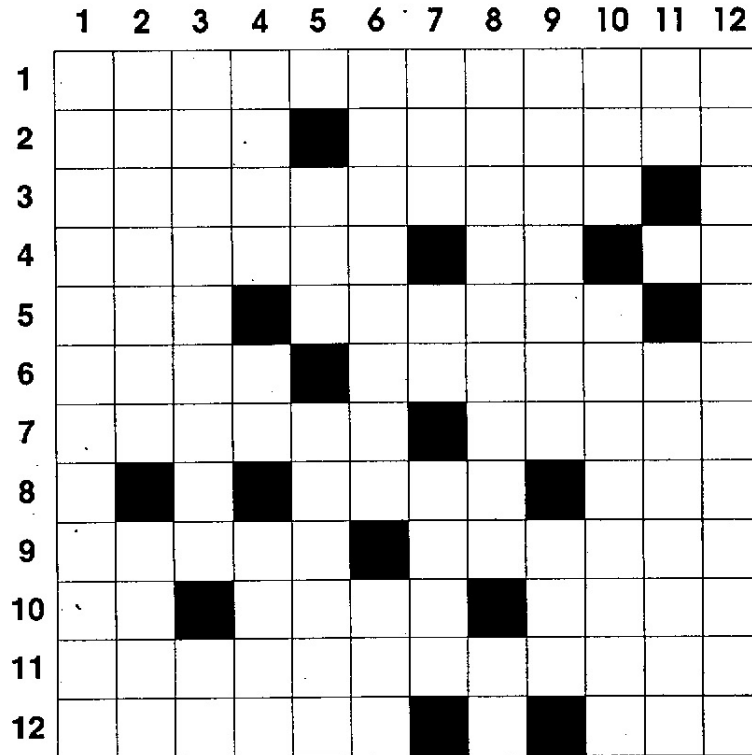

E. Solà i Miró

MOTS ENCREUATS

(Solucions a la pàgina 30)

HORITZONTALS: 1. Garbellament, porgadures. 2. El *també* en llatí. Que professa la llibertat. 3. Relatiu o pertanyent a Napoleó. Cent. 4. Previnguis, eludeixis. Al revés, nom de consonant. Nota musical. 5. Noranta-nou. Al revés, pagesívol. Consonant. 6. Decadència. Amerarà. 7. Safranó, card. El d'Urgell, el de Panamà, etc. 8. Aquesta i l'altra fan una nota musical. Cent tres. Setena lletra grega. 9. Al revés, masega, colpeja. Que està cobert de sorra. 10. Nom de consonant. Poble famós pels seus acudits. Cançó sentimental portuguesa. 11. Que produeix immunitat. 12. Que tenen ira, enfadats. Consonant. Indoeuropeu.

VERTICALS:

1. Govern de les dones. 2. Relativa a l'atavisme. Via, senda. 3. Tornaré a picar. Moviment Religios. 4. Al revés, gir o volta que fa una cosa al caure. Servei Tipogràfic. Al revés, sala d'un centre docent. 5. Vocal. Cinquanta dues. Intensitat més forta d'una vocal. 6. Gessamí. Apartament. 7. Ciutat francesa on hi hagué dos concilis. Pronoms de primera persona. Al revés, dissertació escrita sobre un tema. 8. Sacrifici voluntari. Símbol del zinc. 9. Marededéu, imatge de Maria. República Federal Alemanya. 10. Orgull, altivesa. Allò que cap en un paner o panera. 11. Divinitat egípcia. Consonant. Caçador de rates. 12. Llibre que recollia les lleis sobre les alcabales.

DES DE L'ESCOLA

Trobada de la Z.E.R. a Aspa

El dia 6 d'Abril vam realitzar la segona trobada de la "Z.E.R. Femosa - Set" al poble d'Aspa. Aquestes trobades les fem per poder-nos conèixer millor i intercanviar experiències tots els nens i nenes que formem part de les tres escoles, Artesa de Lleida, Aspa i Puigverd de Lleida.

A primera hora del matí un autocar ens va recollir, davant l'escola per portar-nos a Aspa, allí ens van rebre els companys i companyes de l'escola de la vila amb molta alegria. Deixàrem les motxilles en el lloc reservat i les senyoretetes ens van agrupar per cicles per començar la descoberta del poble i la coneixença de les coses més representatives del mateix, els companys de Cicle mitjà ho feren en sentit contrari a nosaltres, els de Cicle Superior (per no trobar-nos massa persones en el mateix lloc) .

De l'escola, anàrem a l'ajuntament, on ens esperava el senyor alcalde amb un regidor, que ens presentaren els dos gegants (el Julià i la Carmina) i la Sargantana. A l'entrar a l'Ajuntament van ensenyar-nos la sala d'actes i després pujàrem al primer pis, a la sala de plens on ens mostraren el retaule de Sant Julià i ens explicaren la història de la bandera i de l'escut d'Aspa i el perquè porta els llorers mirant a terra i no cap amunt (va ser el rei Felip V que castigà la gent del poble per no voler-se adherir a les seves tropes i així poder assetjar amb més facilitat la ciutat de Lleida i els pobles de les rodalies, que invertí les fulles de llorer com humiliació, però per la gent d'Aspa és un motiu d'orgull aquest fet i les porten amb molta dignitat).

Tot seguit vam anar a veure el museu etnològic, ubicat a les antigues escoles del poble, allí ens mostraren les eines que antigament s'utilitzaven per fer les diferents feines del camp. Després tornaren a l'escola a esmorzar, coca amb xocolata i per beure

refrescos. Continuàrem la descoberta del poble anant al molí d'oli de la Cooperativa del Camp on el gerent va explicar-nos com s'extreia antigament l'oli i com es fa ara amb les més modernes màquines. A continuació visitàrem l'església parroquial dedicada al patró *Sant Julià*. Per acabar el nostre recorregut visitàrem les runes de l'antic *palau dels Bisbes*, mal anomenat per la gent del poble *El Palacio*.

Mentre els nens i nenes de Cicle Mitjà i Cicle Superior feien la descoberta del poble, els d' Educació Infantil i Cicle Inicial restaven a l' escola fent tot un seguit d' activitats amb jocs tradicionals i confeccionaven tres murals utilitzant diferents tècniques plàstiques, un sobre el riu Set, l'altre sobre l' ametller i l' altre sobre l' oliver (les tres coses més representatives del poble).

Per acabar les activitats del matí tots els nens i les nenes, des de Educació Infantil a Cicle Superior ens trobàrem a l'església Parroquial on els alumnes de Cicle Mitjà i Superior ens cantaren i tocaren amb diferents instruments els *Goigs de Sant Julià*, que a tots ens va agradar molt. I com que ja era l'hora de dinar i tots teníem força gana vam tornar a l'escola on en unes taules preparades per l'ocasió dinàrem i després jugàrem amb els companys.

A les tres el grup d'animació "El Sidral" ens va fer passar una bona estona interpretant "Els viatges d'Ulisses" on nosaltres havíem de descobrir diferents pistes per poder-lo ajudar a tornar a casa seva. En acabar les senyoretetes ens repartiren un gelat i una bossa per cadascú que contenia: bolígrafs, caramels la revista, i el record de la trobada que era un punt de llibre.

Tots contents, cansats i satisfets d'un dia de convivència amb els altres companys pujàrem a l'autocar que ens retornà al nostre poble.

Anna S, Anna G, Iveta, Elisbet, Josep, Eladi

L'INSTITUT PARLA

El Padrí

Aquest matí, el padrí s'ha trencat el cap buscant una tenda de sabates de pa sucat amb oli. Quan l'ha trobat, resulta que la dependenta, era una baliga-balaga i que per fas o no fas deia que tocava totes les tecles. Quan ha entrat, ha trobat l'entrellat de la situació de les sabates. Llavors resulta que totes valien un ull de la cara, i li ha pujat la mosca al nas fins que li ha sortit foc pels queixals. S'ha queixat a la dependenta que tot aquell bé de déu de sabates, eren massa cares i que no aixecarien la camisa a ningú, llavors ha sortit el director que no ha tocat pilota. Finalment ha vingut el gerent, un home que no s'ofega en un got d'aigua i s'ha posat a mirar prim sobre el tema. Allò era un orgue de gats, el padrí cridant que n'hi havia per llogar-hi cadires, la dependenta que deia que ja passava de taca d'oli i el director, que no deia ni fava, va escampar la boira. El gerent no volia baixar del ruc, estava segur que la culpa era del padrí. La dependenta estava tan desconcertada que semblava que venia de l'hort, el padrí volia fer entrar el clau per la cabota i emportar-se unes sabates en un tres i no res, tot i que allò era demanar la lluna en un cove. Finalment, el gerent pagà els plats trencats, va haver-se de gratar la butxaca, pagar les sabates del padrí i girar cua cap al despatx de mala mort. El padrí li donà bon vent i barca nova i deixà la dependenta, que per cert era un cul de mal seient i no parava. El padrí tornà xano-xano dient-se: «Ha set bufar i fer ampolles»

LA NEU

Blanca, glaçada i brillant
per on la gent va esquiant,
les muntanyes la contenen
i quan grans nevades tenen
la van acumulant.

Muntanyes altes, plenes n'estan,
però a l'estiu es van descongelant.
La natura a l'hivern fa nevar
i la blancura torna a vibrar
intensa i penetrant.

Per les pistes baixa la gent
que corre pel pendent,
però si aire es gira
tota la gent es retira
i no baixa ni ràpida ni lentament.

A vegades una tempesta apareix
i molta neu i vent sorgeix,
gran quantitat de gent es perd
entremig del blanc desert,
fins que un rescat apareix.

Pau Costa, Pau Gallart i Jordi Mir

LA SÒNIA I L' INSTITUT

Capítol 2: <Això només em pot passar a mi>

Eren les 8:00 del matí i vaig sortir de casa corrent. No sabia els horaris del bus i estava segura que arribaria tard i ja no trobaria a ningú. Vaig arribar a la parada i, efectivament, no hi havia ningú. «Sóc idiota...» pensava. Cansada, amoïnada i molt confusa vaig decidir esperar una estona, per a veure si en passava algun altre. Però no em vaig haver d'esperar gaire perquè al cap de cinc minuts van aparèixer la Mònica i l'Eduard. Es van sorprendre molt, naturalment, de que haguessis arribat vint minuts abans a la parada.

- Ostres!- vaig exclamar - O sigui que l'autocar ve a les 8 i 20?

- Sí nena! Ets un desastre. Com et van anar les vacances?- em va preguntar l'Edu.

I tot just quan em deia això vam veure aparèixer a la llunyania l'esperat transport. Juro i perjuro que aquell viatge se'm va fer del tot estrany: amb gent que no coneixia, el conductor que anava a 500 per hora i amb el paisatge que passava pel davant de la meva finestra canviant sense parar. Potser de l'únic que tenia ganes era de conèixer la gent nova que em trobaria a la nova escola.

I prou que la vaig conèixer, doncs em va tocar una classe on l'únic que coneixia

era l'Eduard. La meva tutora, una tal Marta Flores, va resultar un plom de tia. I per què? La història és evident: em va fotre la primera bronca del curs en el primer dia de classe!

Tot va passar quan l'Eduard i jo estàvem al passadís i vam trobar més fàcil baixar per les escales del darrere, que no sabíem que eren exclusives per al professorat. Total, que, ens va enganxar aquella mala..., la tutora, en fi i ens va deixar anar un rotllo del tot avorrit.

Bé, no us recomano que el primer dia de classe aneu confiats. Ah!, a més, tot això no és res comparat amb el que em va arribar a passar durant aquell primer dia de coneixences amb altra gent.

ATENCIÓ: No et perdís el pròxim capítol on la Sònia descobreix el que és estar amb males companyies. I tot això només, en el primer dia de classe.

Alba Bosch i Judit Rebull

La salut de cada dia

Hipertensió arterial

Què vol dir tenir la sang alta? La pressió arterial és la força amb què la sang circula per l'interior de les nostres artèries. Aquesta força ve donada pel cor, que és la bomba que manxa la sang cap a tot l'organisme en la seva funció de fer arribar a totes les cèl·lules oxigen i nutrients. Quan el cor manxa es contrau i la sang surt cap a les artèries se'n diu sistole, en aquest punt la tensió és màxima o sistòlica i quan el cor es relaxa obtenim la pressió mínima o diastòlica, se'n diu diàstole. La pressió arterial té dues mesures màxima i mínima .

La pressió arterial varia al llarg del dia , situacions com l'exercici , les menjades , conflictes , fred , dolor , por , canvis poden produir augmentos temporals de les xifres, de la mateixa manera que amb la son i el descans es produeix un descens.

Tot això per explicar el que és normal, però quan en diverses mesures i diferents dies la presa de la tensió dona valors superiors a 140 mm de Hg per la màxima i 90 mm de Hg per la mínima segons l'OMS (Organisme Mundial de la Salut) es parla d'hipertensió arterial, malgrat que en persones més grans de 65 anys s'accepten com normals xifres superiors.

La hipertensió arterial és una malaltia crònica que porta assumir una realitat per tota la vida per més que s'arribin a controlar les xifres tensionals dins de la normalitat. Aquesta malaltia no dona simptomatologia en moltes ocasions, si més no algun mal de cap, mareig; normalment es diagnostica en els controls periòdics que es fan a la consulta del metge o de la infermera, per això és adient de realitzar-los regularment, ja que de vegades pot ar-

ribar a donar un bon ensurt. Aquesta patologia és un factor de risc cardiovascular que desgraciadament acostuma a anar acompanyada d'altres factors en la mateixa persona que encara poden augmentar més el risc. Les malalties cardiovasculars a les quals va lligat aquest risc principalment són l'infart de miocardi, l'angina de pit, trombosi cerebral, hemorràgia cerebral i insuficiència cardíaca congestiva. Això s'explica perquè el manteniment de les xifres arterials elevades produeix l'enduriment progressiu de les artèries que es fan rígides i dificulten el pas de la sang pel seu interior, se'n diu arteriosclerosi. La continuïtat de xifres elevades també té repercussions negatives en altres òrgans com són els ronyons, el cor , els ulls i el cervell a més de les artèries. Tot, si no es porta un control mèdic regular i hom es pensa que amb la pastilla, ja no cal cap canvi més .

El 95% de la hipertensió és essencial, és a dir que no se'n coneix la causa, sols un 5% és el resultat d'un altre procés i d'aquest només entre 1-2% tenen solució. És clar que també hi ha factors no modificables que poden influir que una persona tingui més possibilitat de ser hipertensa, són l'herència , l'edat , el sexe, la raça .

Bé i què es pot fer? Una vegada diagnosticada s'ha d'assumir que és una malaltia crònica i que si no es controla pot tenir greus repercussions en el nostre cos. El principal és el control mèdic, és allí, on juntament metge i infermera resoldran la necessitat del tractament, primer no farmacològic, és a dir canvis en l'estil de vida, i en el moment si les xifres són molt elevades, o posteriorment si els canvis no farmacològics no són efectius, de po-

sar tractament farmacològic. La necessitat d'altres proves complementàries també podrà ajudar en el tractament mèdic.

La continuïtat d'aquests controls ajudarà al seguiment dels canvis en la dieta i en els hàbits, a més de les preses de la tensió que ajudaran a veure si tot el tractament és correcte o què cal variar en alguna mesura o ajustar la medicació .

El tractament no farmacològic de la hipertensió arterial es basa en els factors ambientals: hàbits, dieta, estil de vida, abús de l'alcohol, sedentarisme, sobrepès ...

A mida que s'augmenta el pes augmenten les xifres tensionals, això és degut que augmenta el volum de líquid que ha de bombar el cor. El sobrepès i l'obesitat per si mateixos ja són un risc cardiovascular, sumats a la hipertensió encara l'augmenten més. A més a més el control farmacològic de la malaltia es dificulta amb el sobrepès. La necessitat de perdre pes ha de portar un canvi que pugui ser estable en la dieta. Els règims *miracle* que fan perdre 4 Kg en 15 dies no són bons per l'organisme, esdevé en un càstig que té per premi tornar a recuperar els 4 Kg i més ...La dieta ha d'estar controlada mèdicament, ha de ser correcta i equilibrada, cinc menjades al dia: dos de principals, l'esmorzar, una a mig matí i una altra a mitja tarda. En la dieta de l'hipertens hi ha una primera mesura higiènica i és la disminució del consum de sal, encara que hi ha un 40% d'hipertensos que no són sensibles a aquesta mesura, malgrat això està clar que la sal en la seva fracció de sodi, el que fa és retindre aigua a l'organisme i això augmenta el volum que ha de manxar el cor. Els aliments per constitució pròpia ja en porten de sal, a més hi ha aliments

que per necessitats alimentàries en porten més. Aquests aliments gens convenient serien: carns salades, curades i fumades, peixos fumats i salats, crustacis, mol·luscos, caviar, embotits, patés, formatges, pa i pastisseria, sopes de sobre, purés industrials, concentrats de brou, olives, patates xips, fruits secs salats, aigua mineral amb gas. El gust per la sal és educacional, cada casa té el seu punt.

Tractar de menjar d'un dia per altre un plat de verdura sense gens de sal és un daltabix, no es pot ni empassar, és dolentíssim, però abaixar poc a poc la seva quantitat, evitar aliments prohibits, no ficar sal als talls, cuinar amb més espècies (llimona, pebre, julivert, timó, llorer ...imaginació) fan que el gust canviï més suaument .Es pot arribar a conèixer una altra percepció dels aliments .Com un hàbit pot ser canviat i fer-ho d'una manera que ho permeti cada dia. Un dia també és diferent i no s'ha d'oblidar que en la nostra vida familiar i social les trobades de caliu es fan al voltant d'una taula gaudint d'un bon àpat.

Finalment en els consells no farmacològics caldria anomenar l'exercici físic moderat. Està comprovat que la seva pràctica baixa les xifres tensionals i a més ajuda a controlar també el sobrepès. Perquè sigui efectiu l'exercici ha de moure grans masses musculars i ha de durar

uns 20 minuts. No val a dir que ja no és té edat per segons quins esforços. L'exercici complet, barat, bàsic i que es pot regular a cada persona és caminar, permet anar amb companyia, relaxa i té un efecte beneficiós també sobre el nostre estat d'ànim.

Carme Sirvent Garcia

VEIG

Veig una casa abandonada
enmig de l'alta muntanya,
malmesa, però encara habitable
per qui sap qui és de pas.

Veig cims inaccessibles
que estiren els meus anhels
i m'ensenyen a no donar mai
res per conclòs del tot.

Veig, a l'altra banda
de tanta supèrflua informació,
éssers petits i anònims
més vius que cap de nosaltres.

Veig que tot viatja i es mou
en un mon infinitament ric,
que només podem conèixer
des de les pautes de l'amor.

Veig el silenci i el toco
quan aconseguixo estar sol
i sento que tot és en mi
si realment vull saber-ho.

Veig un temps per a cada esforç
i una fi no molt llunyana
per a seguir en un altre cos
donant més llum i esperança.

Veig tants camins que puc fer
com d'altres que mai no faré
i em reafirmo, mentre pugui,
en tot el que pugui ser.

Veig la meva vida imperfecta
i plena de lamentables errors,
però també hi veig llum divina
ajudant-me a ser el que sóc.

Veig que la sort m'acompanya
quan cerco el que he de cercar
i el que trobo m'assenyala
el camí per continuar.

Veig que més enllà d'amics
crido germans per fer dreuera,
no em calen falses ajudes,
senzillament, transparència.

Veig un conflicte humà:
anonimat i comunicació,
voluntats antagòniques i
alhora bàsiques necessitats.

Veig, meravellat, camins a tot arreu
com les benes del cos del món:
grans artèries per a la massificació,
increïbles rutes per fer a peu...

Joan Cassola

AMB POQUES PARAULES

Sobre la felicitat.

Més de 1500 nens i joves de Lleida tenen trastorns mentals, resa un titular del diari Segre del dia 7 d'abril de 2001. Mil cinc-cents nens i adolescents d'edats compreses entre els quatre i els divuit anys són tractats al Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil de Lleida perquè pateixen algun tipus de trastorn mental. Aquestes dades em semblen esfereïdores. I són només una part dels nens i joves que pateixen problemes mentals, concretament els que estan tractats per especialistes, la resta, la que no és tractada, evidentment no apareix en aquestes xifres. La qual cosa aixecaria encara més l'espantós número de malalts.

Els trastorns més comuns entre aquests menors, segons el psiquiatre Àngel Pedra, són l'ansietat i la depressió. L'ansietat és fruit d'un estat d'extrema inseguretat i inquietud. La depressió suposa un afebliment de les forces anímiques, intel·lectuals i físiques de l'individu. I hom es pregunta, com és possible que a les nostres terres, a la nostra època, quan les necessitats essencials estan més o menys resoltes, i en unes edats que tot incita al gaudi i a la felicitat des preocupació, hi hagi un nombre tan elevat de malalts i d'infeliços, en el sentit més literal del terme? Les respostes, ben segur, deuen de ser múltiples, com variades i complexes són les causes. Els metges i especialistes en el tema ens en podrien parlar una bona estona amb molt més fonament que jo. Però hom no deixa de pensar en la terrible paradoxa entre el nostre extraordinari desenvolupament, progrés en diuen, i la gran insatisfacció i patiment que es genera en el seu si.

Si hom mira enrere en la història, no massa per cert, al nostre país l'esperança de vida no arribava als cinquanta anys, treure un simple queixal era un suplici i l'abastiment d'aigua suposava un esforç considerable. Les coses han canviat considerablement, és ben cert. Costa de creure que en una societat en què l'esperança de vida s'acosta al vuitanta anys, l'anestèsia fa desaparèixer el dolor o l'aigua la tenim a l'abast de la boca a casa estant, puguem ser

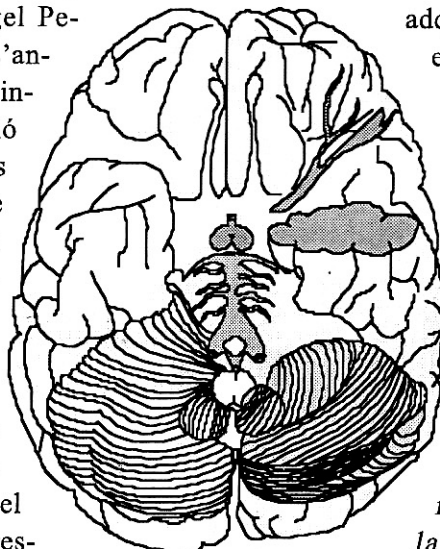
infeliços. Si repassem la història mai no havíem estat tan i tan bé, vivim en el millor dels móns possibles i no obstant...

La finalitat de la vida és ser feliç. La felicitat ens la venen com una llista interminable d'anar a comprar coses inútils que ens anuncien a través de la publicitat. Potser sempre ha estat així. Un poeta llatí, Lucreci, que va viure entre el 94 a.C. i el 55 a.C., ja ens ho advertia en un dels seus poemes: «*La humanitat és la víctima perpètua d'un martiri inútil i sense sentit, que malbarata la vida preocupant-se per foteses fins a l'anorreament...*». Vivim en perpètua competència per tal d'assolir quotes més altes de poder adquisitiu amb les quals

adquirir productes innecessaris que ens creen desitjos que ens esclavitzen. Vivim en una societat que es basa en l'estimulament del desig perquè aquesta és la forma d'aconseguir la puixança econòmica dels seus dirigents. Insatisfacció i frustració en són el resultat, i així, evidentment, és molt difícil ser feliç.

I si fos que la felicitat no es basés en la simple satisfacció dels nostres desitjos? Tornem a l'antiga saviesa i escoltem a Lucreci: «*Efectivament, descobrim que les necessitats de la nostra naturalesa humana són poques, no pas més que les necessàries per suprimir el dolor...*». Potser si en-

senyéssim als nostres nens i joves una altra forma de felicitat basada en una vida plausible, moderada i serena; plena de llibertat, d'amics i de reflexió, els alliberaríem dels desitjos inútils i de la ferotge competència. Lucreci altre cop: «*La naturalesa no troba a faltar aquests luxes quan es pot reposar amb amics sobre l'herba flonja, arran d'un corrent d'aigua i a l'ombra d'un arbre, refrescant el cos a plaer per un cost mínim. I encara millor si el clima somriu, i l'estació de l'any punteja l'herba de flors*». Els alliberaríem de la insatisfacció, de la frustració, de l'ansietat, de la depressió i tal vegada, si el vent de l'atzar els fos una mica favorable, podrien ser feliços.

La felicitat:
un assumpte mental

Felip Gallart

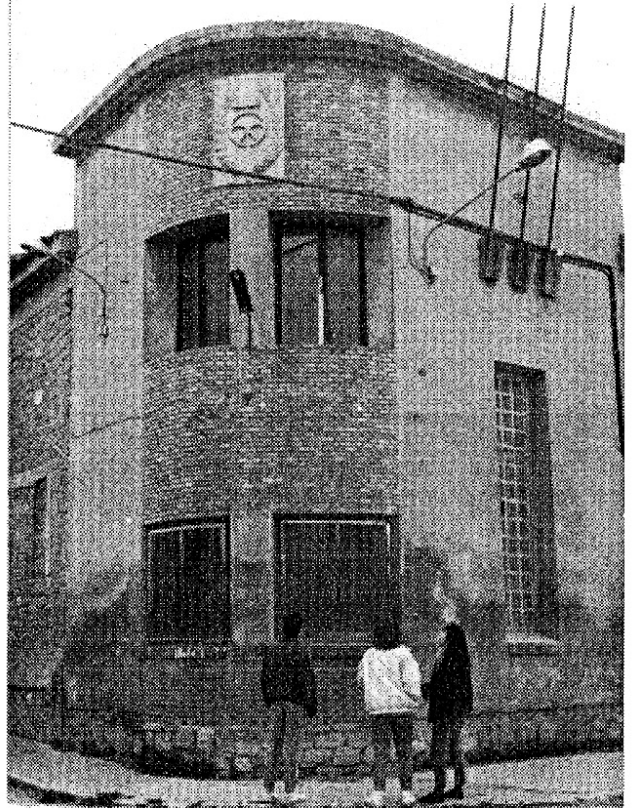
TOT ESPERANT UNA RESPOSTA... LA LLAR DEL POBLE, QUÈ...?

L'altre dia estàvem un grup d'amigues fent petar la xerrada i un del temes que va sortir a la conversa era sobre les associacions que hi ha en el nostre poble (crec que són unes 18) i que cap té un lloc per poder guardar els seus llibres, correspondència,... i el que és més important, on poder-se reunir per intercanviar les opinions i experiències en el dia i l'hora que un vulgui i sense haver de demanar premis a l'Ajuntament per veure si ens poden deixar alguna sala, si no està ocupada per una altra associació.

De cop penso: "i les sales que hi ha a l'edifici de La Llar del Poble, per què serveixen?, hi ha algú que les utilitza?. Cap de les amigues que estàvem allí va poder donar contesta per la qual cosa decidírem preguntar-ho, encara que no sabíem a qui havíem de dirigir les nostre preguntes per no saber a qui pertany tot aquell edifici de "La Llar del Poble".

Les preguntes que ens plantegem són les següents:

- 1.- A qui pertany, actualment, La Llar del Poble?
- 2.- Qui en té cura?
- 3.- Quines activitats es realitzen en ella?
- 4.- Les antigues oficines de la "Germandat", estan ocupades per alguna entitat?
- 5.- Per què no s'arreglen les diferents dependències i es cedeixen a les associacions?
- 6.- Qui en té cura del manteniment i neteja de la sala gran?
- 7.- Quines activitats es realitzant en ella?
- 8.- És veritat que les associacions, per realitzar alguna activitat a la Sala han de pagar un lloguer i fer-se càrrec de la seva neteja?
- 9.- Si és així, per què els veïns del nostre poble, paguem una quota de manteniment? I què es fa amb ella?
- 10.- Per què no es fa una comissió integrada per totes les associacions i entitats del poble, per tenir cura del funcionament de La Llar del Poble?

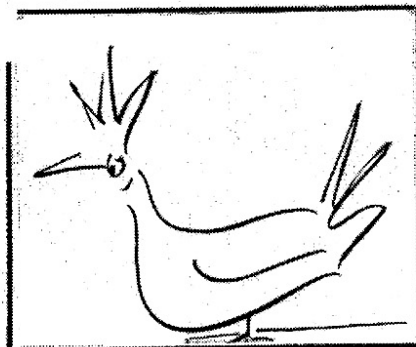

Fanny

SOL·LILLOQUIS AL CAMPANAR PER Miquel Carrera

Què bé, ja som a
la primavera

Més calor, més verd,
més vida

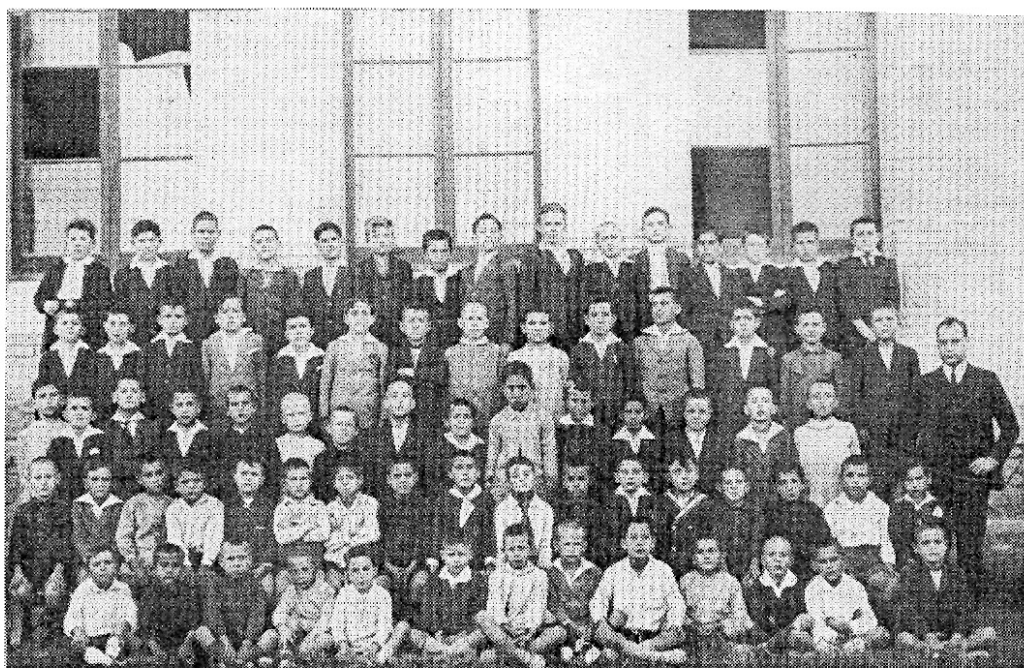

Amb tanta vida, encara m'hi
posaran algun altre llogater al campanar.

LES VELLES FOTOS D'ARTESA

Encetem en aquest número aquesta nova secció d'imatges antigues que esperem continuar i desitgem sigui de l'interès dels nostres lectors. En aquesta ocasió us presentem dues fotografies dels alumnes de les escoles d'Artesa amb els seus mestres, corresponents al curs 1928-1929.

La primera correspon al grup escolar dels nens, que estava dirigit pel Sr. Josep Calzada Benet, el qual va iniciar la seva singladura com a mestre al nostre poble l'any 1921, en què va substituir el mestre interí Sr. Manuel Chillida Choza, que va dirigir l'escola durant el curs de 1920-1921, després de la jubilació del Sr. Josep Mateu Amigó que l'havia dirigit des del 1895 fins al 1920. El senyor J. Calzada va tenir dues etapes a les escoles d'Artesa, interrompudes pel servei militar, al qual es va incorporar l'11 de març de 1922, la primera des de 1921 a 1922 i la segona des de 1924 a 1943. Fins a 1934 a l'escola d'Artesa només hi havia una classe de nens i una de nenes, que comptaven amb una assistència d'uns 70 alumnes de cada sexe. A partir de 1934 els alumnes es divideixen en dos nivells i el Sr. J. Calzada es va fer càrrec de la classe número 1 i a la número 2 hi fou destinat el Sr. Josep Pach Roselló. Cal apuntar que mentre el Sr. J. Calzada va complir el Servei Militar la classe dels nens va estar al càrrec de Joaquim Badia Capdevila primer i Alfred Ribel Solé després.

Agraïm als senyors Joan Escuer, Sebastià Garròs, Ramon Olomí i també a la Josepa Gallart que ens hagin identificat aquesta colla d'artesencs que apareixen a la fotografia.

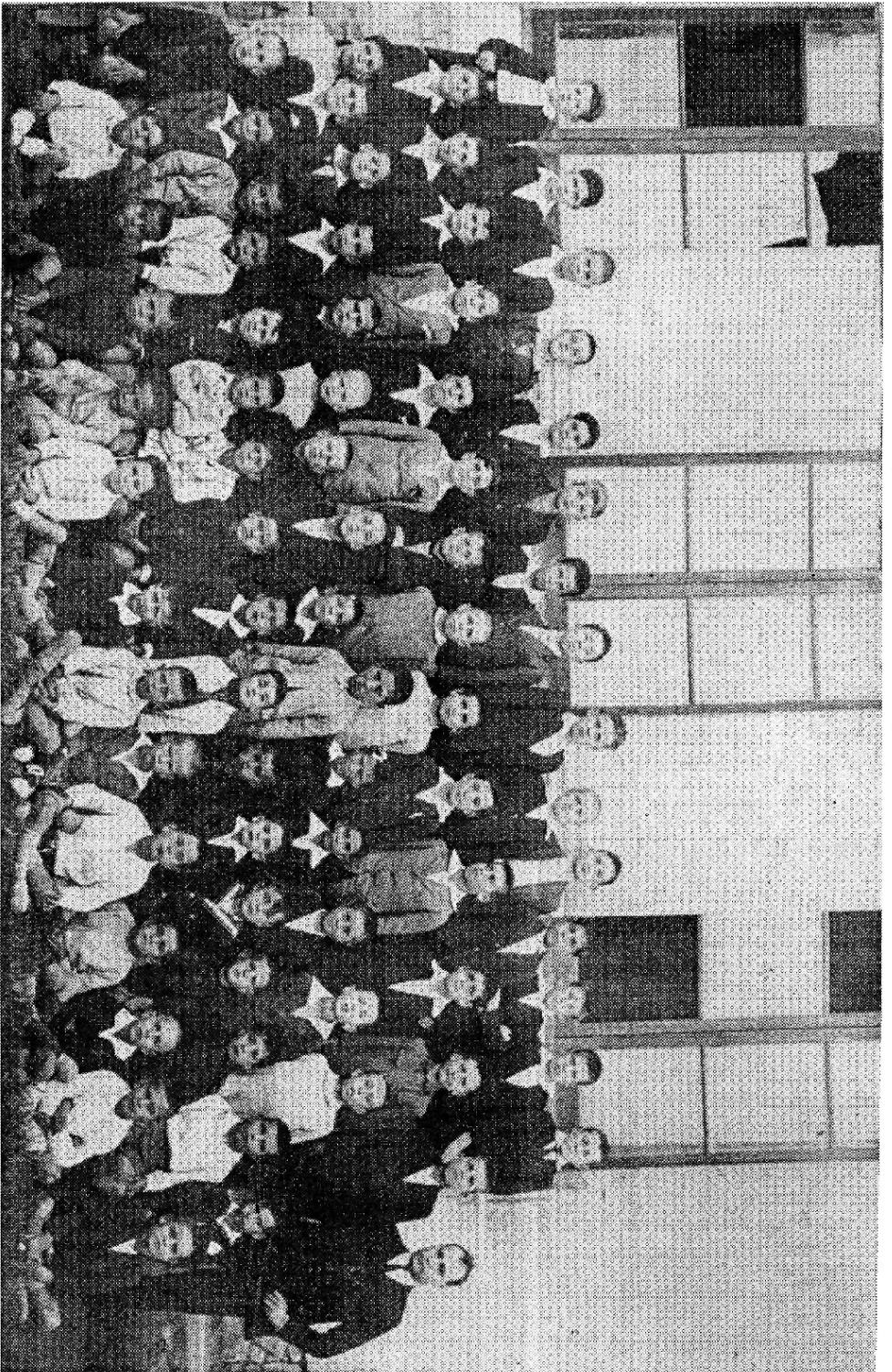
La segona fotografia correspon al grup escolar de nenes, que estava dirigit per la Sra. Amparo Homs Guixé (Donya Amparo), que va regentar des de 1927 a 1932 la única classe de nenes que hi havia aleshores a l'escola pública d'Artesa, en que va passar a l'escola de Cambrils i va ser substituïda per la Sra. Montserrat Aresté Busquets. Gràcies a l'excel·lent memòria de la senyora Josepa Gallart (Cal Gallardet), a qui donem les gràcies, ha estat possible reconèixer tota aquesta colla de nenes artesencs i que no es perdi el seu record.

Josep Gallart i Fernández

Fila 1, (superior) d'esquerra a dreta: 1. Ramon Bonet (Cal Tres); 2. Josep Iglésias (Ca la Marsalina); 3. Francesc Paris (Cal Cosinet); 4. Jaume Amorós; 5. Sebastià Garròs; 6. Miquel Cardet (Cal Casilla); 7.- Santiago Paris (Cal Gargori); 8. Loreto Bonastre; 9. Josep Costafreda (Cal Manyana); 10. Ramon Badia (Cal Moreno); 11. Enric Costafreda (Cal Pennales); 12. Marciano Lorenzo Páramo; 13. Josep Barberà (Cal Tropes); 14. Robert Domènech (Cal Sabatè); 15. Joan Escuer.

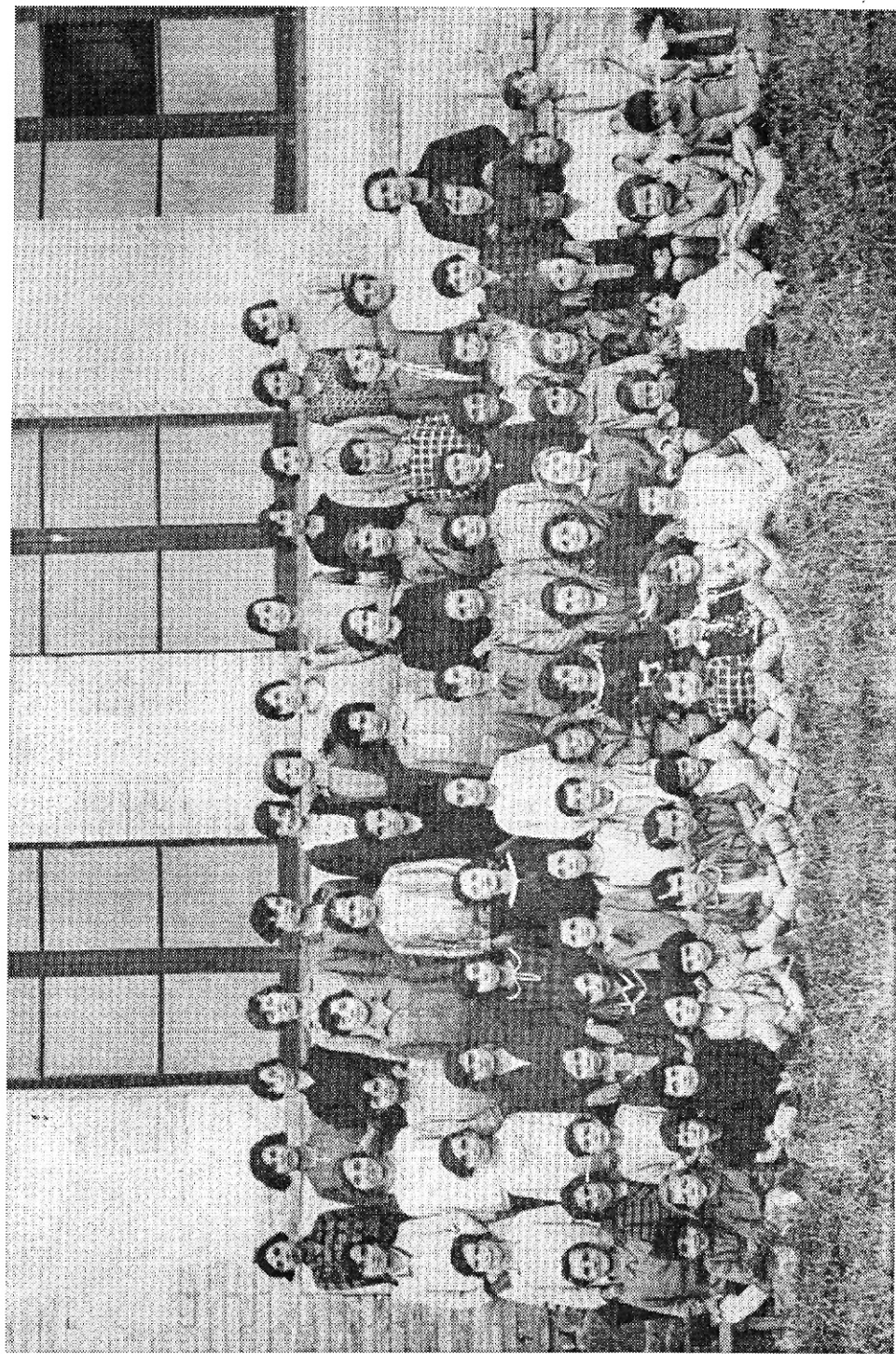
Fila 2, d'esquerra a dreta: 1. Ignasi Besora (Cal Xero); 2. Bonaventura Jové (Cal Piga); 3. Josep Capell (Ca l'Escola); 4. Antoni Salla (Cal Salla); 5. Josep Batlle Badia (Ca l'Alfonso); 6. Josep Me Jové (Cal Piga); 7. Teodoro Bonastre; 8. Carles Mir Guix; 9. Josep Serra Carrera (Cal Serra); 10. Josep Bernaus (Cal Corulla); 11. Josep Argilés (Cal Xalet); 12. Agustí Bonastre (Ca l'Agustinet); 13. Jeroni Morrell (Cal Falguera); 14. Felip Cardet (Cal Casilla); 16. Josep Calzada Benet (Mestre).

Fila 3, d'esquerra a dreta: 1. Eustaquí Vilalta; 2. Antoni Iglésias (Cal Maco); 3. Joan Nadal (Cal Ballet); 4. ? ; 5. Fèlix Solé (Cal Coix); 6. Eusebi Oró (Cal Ros); 7. Ramon Paris Drudis; 8. Casimir Iglésias (Cal Pitanyo); 9. Àngel Benet (Ca la Rosa); 10. Ramon Solé (Cal Maian); 11. Josep Badia; 12. Justino Lorenzo Páramo; 13. Morell (Cal Falguera); 14. Ramon Mir (Ca la Barba); 15.- Arnado Gallart (Cal Fart).

Fila 4, d'esquerra a dreta: 1. David Badia; 2. Felicià Costafreda (Cal Bep del Manyana); 3. Felip Iglésias (Cal Panarra); 4. Ramon Cardet (Cal Casilla); 5. Blasi Iglésias (Cal Nogué); 6. Ramon Seró (Cal Coixet); 7. Manolo Baqueró (Cal Baqueró); 8. Ramon Argilés (Cal Barrau de la Vileta); Joan Morera (Cal Truquera); 10. Josep Carrera (Cal Carrera); 11. Ramon Bonastre (Ca l'Agustinet); 12. Josep Me Trullols Oró; 13. Ramon ?; 14. Fernando Paris (Cal Cusinet); 15. Josep Domènech (Cal Sabatè); 16. Joan Besora (Galano); 17. Lluís Aldomà.

Fila 5, d'esquerra a dreta: 1. Miquel Niubó (Ca la Rosa); 2. Salvador Barberà (Cal Gravat); 3. Ramon Garròs Gallart (Cal Fusté); 4. Espasa; 5. Ramon Solé (Ca l'Elvira); 6. Magí Morell (Cal Falguera); 7. Casimir Gallart (Cal Fart); 8. Martí Nosas; 9. Josep Mor (Ca la Bepa); 10. Ramon Serra Carrera (Cal Serra); 11. Baldomero Iglésias (Cal Pitanyo); 12. Ramon Olomí Drudis (Cal Farricó); 13. Ramon Esteve Manonelles (Cal Gras).

Fila 1, (superior) d'esquerra a dreta: 1. Carme Oró Bellmunt (Cal Blanco); 2. Maria Olomí Batlle (Cal Peret); 3. Francesca Bernaus Margalló (Cal Caragol); 4. Josepa Gallart Ros (Cal Liaganya); 5. Magdalena Gallart (Cal Gallart); 6. Teresa Jové Castillo (Cal Piga); 7. Teresita Gallart Bosch (Cal Perejuanet); 8. Maria París (Cal Panarera); 9. Tresina Badia Castillo (Ca la Pilara); 10 Ramona Nadal (Cal Ballet); 11. Maria Batiste París; 12. Mercè Solé (Ca l'Elvira); 13. Conxita Gallart Berengué (Cal Puigvertí).

Fila 2, d'esquerra a dreta: 1. Ramona Batlle Oró (Cal Micalàs); 2. Mercè Gallart Gené (Cal Pelat); 3. Carmeta Argilés Solé (Cal Ramon de la Ramona); 4. Pura Solé Tardà (Cal Pagès); 5. Conxita Gallart Batlle (Cal Barbutxo); 6. Maria Puig (Cal Xalep); 7. Maria Iglésias (Cal Panarra); 8. Ramona Puig (Cal Xalep); 9. Teresa Montoy (Cal Goi); 10. Teresita Solé Oró (Cal Manyaneta); 11. Mercè Oró (Cal Ros); 12. Maria Besora (Cal Galano); 13. Amparo Homs Guixé (Mestra).

Fila 3, d'esquerra a dreta: 1. Carme Nosas; 2. Maria Mir (Ca l'Agustí del Foradat); 3. Úrsula Oriol Faixes (Ca la Toneta); 4. Angeleta Benet Bonastre (Cal Campetxo); 8. Antònia París; 9. Teresa Torreguitart (Cal Trist); 10 Teresa Bravo Drudis; 11. Aixa; 12. Lola Baqueró Oró; 13. Assumpció Bellmunt Berengué (Cal Sereno); 14 Josepa Gallart (Cal Felip del Pelat).

Fila 4, d'esquerra a dreta: 1. Carme Seró (Cal Nogué); 2. Maria Solé Domènech (Ca l'Elvira); 3. Maria Barberà (Cal Gravat); 4. Ventureta Bonastre Puig (Ca l'Amadeu); 5. Roser Gallart Bosch (Cal Perejuanet); 6. Magdalena Morell Trench (Cal Falguera); 7. Maria Roca Vallverdú; 8. Maria Castillo (Ca la Quica); 9. Dolores París Drudis; 10. Conxa Jové Castillo (Cal Piga); 11. Felisa Domènech; 12. Carme Solé Drudis (Cal Maian); 13. Dominga Escolà Sardà (Ca la Xola); 14. Assumpció Oró Costafreda (Ca la Sunta); 15. Maria Costafreda Olomí (Cal Manyana); 16. Victòria Morera Drudis (Cal Truquera); 17. Aixa; 18. Maria Espasa; 19. Josepa Roca Vallverdú.

Fila 5, d'esquerra a dreta: 1. Maria Grau; 2. Joana Escuer; 3. Conxita Berengué (Cal Ceba); 4. Magdalena Berengué (Cal Ceba); 5. Pepita Serra; 6. Mundeta Besora (Cal Relicario); 7. Tresina Mir Guiu (Cal Carlos); 8. Maria Escuer; 9. Enriqueta Domènech Nosas (Cal Sabatè); 10. Maria Drudis; 11. Mercedes Aldomà (Cal Milio del Metge); 12. Jacinta Oró (Cal Tomàs); 13. Maria Domènech (Cal Sabatè); 14. Maria Bernaus Margalló (Cal Caragol); 15. Carme Mor Pellisé (Cal Virola); 16. Carme Domènech Vila (Cal Silvestre); 17. Pilar Lorenzo Páramo.

Una imatge d'Artesa

La fotografia que presentem avui (encara que no és gaire bona) ens dona a conèixer la imatge d'un poble que, al primer cop d'ull, ens pot semblar del tot desconegut, tot i que és una imatge d'Artesa de Lleida. Aquesta fotografia està feta fa uns cinquanta anys; encara que no ho podem afirmar amb tota seguretat, molt probablement va ser feta l'any 1952.

Per mirar d'entendre la fotografia, ens hem de situar, mentalment, davant el Casal dels Jubilats, on comença la pujada al carrer de la Vileta.

Entesos?, doncs som-hi, estigueu atents a l'explicació: La casa més alta que hi ha al davant de tot és cal Pelegrí, avui més coneguda per ca la Clara o la Pantalonera. La casa amb les persianes abaixades, però que hi guaita gent, és cal Boter. Segueixen dues cases més cap a mà dreta, són els corrals amb les seues respectives *garberes de lleinya* de ca la Juanita del Simón i de cal Peix, seguiria l'Abadia, avui Casal dels Jubilats, que no surt a la fotografia.

A l'altre costat de carrer, a mà esquerra es pot apreciar cal Peretet, cal Conrado i la que era cal Puigvertí. La costa segueix cap on, ara, hi ha la Llar del Poble... Però, una mica més cap a mà dreta es veu una gran portalada que avui no hi és: és la portalada del corral de cal Micaló que, als anys seixanta, es va alinear a l'endreqària de l'àmpit, el qual ara va de dret fins baix, a ca l'Eloi del Morrut (en aquesta aliniació a més a més del

corral de cal Micaló, es van tirar endarrera els corrals de cal Pelegrí, cal Colau, ca l'Emília i cal Trinidad. Això encara es pot apreciar a l'actualitat, ja que la paret que es va fer per a alinear tots aquest corrals es va fer de totxos i arrebossada de ciment, la qual encara es conserva igual.

Si deixem el paisatge urbà a part i deixem també les noies vestides de *catalanes* (eren algunes de les components de l'Esbart Dansaire local, el nom del quan hem oblidat), trobem un grup de nens i nenes que miren encuriosits les dansaires (no hem pogut identificar-los); creiem que val la pena de mirar-los ben mirats per copsar alguns detalls de la seva manera de vestir. Tot plegat fa, d'aquesta, com de les altres fotografies velles que encara conservem del nostre poble, un document inestimable.

Pere Arnau

HOMEOPATIA, PER QUÈ?

Perquè és la medicina del diàleg humà, és una sintonia entre qui pateix i qui cura.

Per què és científica i és artística, té en compte tots els aspectes fisiològics, emocionals i mentals del pacient.

Perquè l'homeopata escolta, observa, coordina, interroga i escriu; selecciona i jerarquitzza les dades per establir un diagnòstic terapèutic. Quan el metge alòpata dona per acabada la història clínica l'homeopata la comença :

veu (aspectes, actituds, comportaments...)
escolta (deixa parlar...)
examina (exploració complerta)
pregunta (interrogatori homeopàtic, hàbits, emocions...)

Perquè en homeopatia la individualitat és la seva raó d'esser. Individualitat del malalt, del diagnòstic i de la terapèutica. Ja Hipòcrates (Segle IV aC.) pare de l'homeopatia deia «no hi ha malalties, sinó malalts».

Per què l'homeopatia és una medicina biològica, natural, que en la seva terapèutica utilitza substàncies del regne vegetal, animal i mineral, molt diluïdes i dinamitzades que estimulen l'organisme en el mateix sentit que els seus mecanismes de defensa per a que reaccionin en front de la malaltia.

Perquè tracta les causes no els símptomes.

Perquè com a medicina, és un conjunt de tècniques de diagnòstic i d'aplicació terapèutica dels remeis, orientada a la prevenció i tractament de les malalties i com a biològica pel seu profund respecte a l'equilibri físic i mental de l'organisme.

Perquè l'homeopatia té en compte les causes llunyanes i properes de la malaltia, estudia el terreny, estudia la constitució del pacient, el seu temperament, la seva predisposició a emmalaltir, el seu ambient ecològic, en què viu i treballa. No actua de manera empírica, sinó com a medicina biològica, segons les lleis de la natura, respectant els fonaments, les relacions i les connexions de les lleis naturals. La força vital o energia vital està dipositada i distribuïda pel sistema

nerviós central. És la capacitat natural de l'organisme a recuperar-se. Les defenses orgàniques estan dirigides per aquesta força vital, la qual respon a petitíssims estímuls dels remeis homeopàtics (alta dilució o potència dels principis actius).

Perquè la medicina alòpata practica com a terapèutica la supressió mòrbida, procés pel qual són atenuats o eliminats, mitjançant una actuació externa i voluntària, els símptomes que presenta el malalt. En el concepte homeopàtic i naturista de la malaltia no es pretén mai tòrcer el curs natural dels esdeveniments, els símptomes són l'expressió de processos que tenen un sentit i unes funcions per complir per a portar l'organisme des de la malaltia a la curació.

Perquè l'homeopatia és una opció de salut, eficaç «per se» o en combinació amb la medicina convencional on aquesta està demostrant la seva impotència a pesar del seu arsenal terapèutic, com en els casos de :

Malalties que afecten el sistema immunitari provocant deficiències o hiperactivitat.

Afeccions víriques

Infeccions bacterianes cada cop més resistents als antibiòtics

Afeccions al·lèrgiques

Malalties cròniques, psicosomàtiques, neuròtiques...

Perquè l'homeopatia no pretén ni pot curar-ho tot, ni a tothom, però ofereix la possibilitat real de: **Mantenir** la salut. **Prevenir** malalties. **Curar** moltes d'elles i **Aliviar** moltes altres.

Per què seria bo que els científics i el públic en general tinguessin una major consciència i respecte cap al sistema immunitari de l'organisme humà, aquesta és la base, en gran manera, de la salut.

Maria Rodríguez

Nota de Rectificació

Ens han fet arribar la notícia a la redacció de *La Femosa* que en la relació de matrimonis que van tenir lloc l'any passat i que va sortir publicada en la revista anterior, ens n'oblidarem d'un i ara reparem la nostra errada tot afegint que també es van unir en matrimoni la parella formada pel Francesc Solans Barberà i la Tere Visacasillas Justes.

Telèfons i horaris d'interès

Ajuntament: 167162
 Assistent social: dimecres alterns, 973167315
 Correus: dilluns-divendres, 8-10 h, dissabte 8-9 h
 Farmàcia: 167204
 Biblioteca: dimecres de 6-8 h i diumenge ²/₄ d'11-12 h

Metge: 167291
 Metge urgències: Dies feiners: 15 h – 8 h i els festius tot el dia 973 142029 / 973 142033
 Museu: Hores convingudes (Ajuntament)
 Taxi: 167325

Horari dels autobusos que paren a Artesa			
LLEIDA a ARTESA			ARTESA a LLEIDA
De dilluns a divendres			
11 h		Mati	7 h 10 min
12 h			8 h 10 min Cogul
13 h 15 min	Albagès - Cogul		8 h 20 min ESO
			9 h 40 min
			12 h 10 min
3 h	Durant el curs	Tarda	3 h 30 min
4 h	Durant el curs		4 h 15 min Cogul
6 h 30 min			4 h 30 min
7 h 30 min	Albagès - Cogul		
8 h 30 min			
dissabte			
11 h		Mati	8 h 10 min
12 h			9 h 45 min
13 h 15 min			12 h 10 min
7 h 30 min		Tarda	4 h 30 min

SOLUCIONS DELS MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS: 1. Garbelladura. 2. Item. Liberal. 3. Napoleònic. C. 4. Eritis. Pe. Fa. 5. CIC. Pagesí. B. 6. Ocàs. Amararà. Càrtam. Canal. 8. R. E. CIII. Eta. 9. Casca. Sorrat. 10. Ca. Lepe. Fado. 11. Immunitzador. 12. Airats. N. Ari.

VERTICALS: 1. Ginecocràcia. 2. Atàvica. Camí. 3. Repicades. Mr. 4. Tomb. St. Aula.. 5. E. LII. Accent. 6. Llessamí. Pis. 7. Lió. Em. Tesi. 8. Abnegació. Zn. 9. Deípara. RFA. 10. Urc. Panerada. 11. Ra. F. Ratador. 12. Alcabalatori.

